

Kaidalova Halyna. Upbringing of tolerance in junior pupils with different levels of mental and physical development. The article examines the problem of tolerance in primary school children with different levels of mental and physical development. Upbringing in children moral virtues, especially in terms of inclusive education, is complex multistage process that depends on teachers and families. Primary school pupils are perfect for learning the cultural norms and rules of behavior, ability to behave and communicate among people and peers, learn the principles of tolerance, reflected in skill detect respectful attitude to another. We pay special attention to the fact that the number of children with different types of diseases increases every year and what is the need inclusive education. The main reasons that hinder implementation of inclusive education today are counted in the article. We outlined and briefly described a number of rules of moral education children with different levels of mental and physical development in pupil-teacher interaction. We noted that younger pupils, above all, be interested with the active motor mode of activity that represent a variety of games and gaming elements. For example, some etudes, games and exercises are characterized in the article.

Key words: tolerance, tolerant behavior, junior pupils, children with different levels of mental and physical development, game, exercise.

УДК 378.2:376.1

Ірина Кузава, Марія Ярмолюк –
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Формування професійної готовності майбутніх вихователів до впровадження інклюзивної освіти

У статті висвітлюються теоретичні аспекти професійної готовності майбутніх вихователів до впровадження інклюзивної освіти, яку розглядаємо як його інтегральну професійно-особистісну характеристику, що включає не лише теоретичну й практичну готовність до виконання професійних функцій, але й усі суб'єктні якості особистості (активність, самостійність, відповідальність, комунікативність, емоційна гнучкість тощо), що забезпечують її ефективність. Встановлено, що інклюзивна освіта – це процес забезпечення рівних прав на одержання освітніх послуг дітей дошкільного віку із психофізичними порушеннями за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу.

Визначено компоненти (емпіричний, свідомоформуючий, емпатійний, почуттєво-комунікативний, контрольно-регулювальний, оцінювально-результативний), критерії (спеціальні знання з проблем спеціальної педагогіки та психології, технології роботи з дітьми, які потребують корекції психофізичного розвитку; уміння розробляти та впроваджувати стратегії розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку із різним рівнем психофізичного розвитку на основі їхніх індивідуальних особливостей; самоактуалізація особистості, як інтегрованого показника здатності вихователя до самовдосконалення, саморозвитку, творчості; позитивна професійна мотивація до роботи в умовах інклюзії; професійне вигорання вихователя) та форми підвищення (індивідуальні, групові, масові) професійної готовності майбутніх вихователів до впровадження інклюзивної освіти.

Ключові слова: професійна готовність, професійна компетентність, інклюзивна освіта, майбутні вихователі, діти з особливими потребами, критерії, компоненти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В період розбудови нашої держави, що прямує за вже встановленими світовими стандартами освітнього процесу, зародилася турбота про дитяче навчання, незалежно від фізичних чи психічних можливостей останніх. Зокрема, у рамках означеної тенденції відіграє значну роль інклюзивна освіта, як інша сторона розуміння виховання індивідуальності, пріоритетний напрямок наукових досліджень та розробок. Оскільки процес позитивного включення дошкільників із особливостями психофізичного розвитку в соціум є тернистим етапом соціалізації, відповідно і проблема навчання таких дітей залишається складною.

Особливе місце в сучасній системі інклюзивної освіти займає постать педагога – людини, з серйозним «багажем» знань, оскільки для якісного виховання своїх професійних функцій, виправдання довіри суспільства, щодо виховання молодого покоління, необхідно мати добру фахову підготовку, яка залежить і від його особистих якостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про необхідність подальшого вивчення можливостей професійного розвитку педагогів в умовах впровадження інклюзивного навчання, пошук шляхів удосконалення та застосування інноваційних технологій підготовки. Адже проблема формування професійної готовності майбутнього вихователя в умовах впровадження інклюзивної освіти в Україні є недостатньо вивчена і досліджена в українській педагогічній науці.

На основі проведеного аналізу вітчизняних та зарубіжних джерел (Н.П.Артюшенко, Віт.І.Бондар, Л.В.Будяк, І.В.Дмитрієва, І.Б. Кузава, В.М.Синьов, М.М.Семаго, А.Ю.Чигрина та ін.) встановлено, що інклюзивна освіта – це процес забезпечення рівних прав на одержання освітніх послуг дітей дошкільного віку із психофізичними порушеннями за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу, що передбачає створення сприятливих соціальних умов для їхнього розвитку (корекційно-педагогічна робота, спрямована як на подолання наслідків порушень психофізичного розвитку та формування у здорових дітей адекватних уявлень про однолітків з особливими освітніми потребами, так і на нівелювання наслідків пізнавальної, соціальної і емоційної депривації).

Таким чином, на основі аналізу наукового фонду досліджуваної проблеми встановлено, що інклюзивна освіта є сучасною, гуманною та ефективною формою реорганізації освітньої системи у напрямку реалізації прав дітей на одержання якісної освіти відповідно рівню психофізичного розвитку.

Вивчення науково-теоретичних джерел, нормативно-правових актів та досвіду професійної підготовки фахівців до роботи з дітьми з особливими потребами дало змогу виокремити певні суперечності між:

- сучасною світовою тенденцією виокремлення професійної підготовки вихователів до роботи в умовах інклюзивного середовища одним із пріоритетних напрямів освітньої підготовки та неналежною реалізацією цього підходу в Україні;

- вивченням зарубіжного досвіду з реалізації різних видів і форм професійного вдосконалення вихователів, які працюють з дітьми з особливими потребами та адаптацією його в освітньому просторі України.

Тим часом слід зазначити, що саме специфіка роботи вихователя ДНЗ в свою чергу ставить низку запитань, що потребують дослідження. Зокрема наступних: яким чином повинна проходити підготовка майбутніх вихователів; взагалі чи достатньо отриманих у ВНЗ знань, щоб бути готовим до організації спільної взаємодії дітей із різним рівнем психофізичного розвитку і вдосконалити вже напрацьоване; як розпізнати та провести межу між готовністю навчати та її відсутністю; яким чином пояснити стан готовності, тобто це поняття філософської, психологічної чи все таки педагогічної площини; яке місце в системі критеріїв професійної обізнаності відіграє психологічна готовність і т. п.?

Метою статті є висвітлення теоретичних аспектів професійної готовності майбутніх вихователів до впровадження інклюзивної освіти. Спираючись на те, що у нових умовах розвитку інформаційного суспільства виникає необхідність розроблення єдиної загально-державної стратегії у галузі освіти, слід зазначити важливість та актуальність порушених вище питань. Зокрема, наголосити на доцільності дослідження, так званої «точки відліку» готовності вихователя ДНЗ до міжособистісної взаємодії дошкільників в умовах інклюзії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своєму дослідженні професійну готовність майбутнього вихователя ДНЗ розглядаємо як його інтегральну професійно-особистісну характеристику, що включає не лише теоретичну й практичну готовність до виконання професійних функцій, але й усі суб'єктні якості особистості (активність, самостійність, відповідальність, комунікативність, емоційна гнучкість тощо), які забезпечують її ефективність. Тобто, вихователі, які працюватимуть в умовах інклюзивної освіти, повинні володіти відповідними предметними, психолого-педагогічними та методичними знаннями, уміннями та

навичками з корекційної педагогіки і психології, які забезпечать можливості кваліфікованого навчання та виховання дітей із різним рівнем психофізичного розвитку.

Вивчаючи структурні компоненти готовності спеціаліста до складних видів діяльності, виділяють наступні компоненти: **мотиваційний** (усвідомлення своїх потреб, інтересів, вимог суспільства, колективу); **орієнтаційний** (усвідомлення цілей, реалізація яких забезпечить розв'язання певного завдання, осмислення і оцінка умов, за яких відбуватимуться майбутні дії, актуалізація досвіду, пов'язаного в минулому з виконанням завдань і вимог подібного характеру); **вольовий** (мобілізація сил у відповідності з умовами праці та завданням. Самоконтроль, самонавіювання в процесі досягнення цілей); **оцінний** (оцінка співвідношення власних можливостей, рівня домагань та ступеня досягнення певного результату).

У відповідності з тенденціями у системі вищої освіти та модернізацією системи дошкільної освіти формування професійної готовності майбутніх вихователів до інклюзивної освіти є одним із пріоритетних завдань професійної підготовки студентів

Результати нашого дослідження підтвердили наявність у майбутніх вихователів дефіциту професійних знань і умінь у галузі реалізації інклюзивної освіти дітей дошкільного віку та потреби у професійній підготовці щодо здійснення означеного процесу.

На основі аналізу сучасних психолого-педагогічних джерел (І. Б. Кузава, Є.Г.Самарцева, І.Н.Хафізулліна, М.К.Шеремет, Ю.В.Шуміловська та ін) і результатів експериментального дослідження виявлено найтиповіші труднощі й помилки, які допускає вихователь дошкільного навчального закладу в процесі спільного навчання дітей з різним рівнем психофізичного розвитку. Причинами їх виникнення є різні фактори, зокрема, використання в навчанні принципів, змісту, методів та засобів, які недоступні дошкільникам цієї категорії, стереотипність дій в різних ситуаціях неуспіху, завищення вимог до обсягу, повноти та якості знань, низька культура вихователя, його невідповідність до такого навчання, відсутність чітких уявлень про структуру, зміст, методи й прийоми надання дитині корекційної допомоги.

У сучасних науково-теоретичних дослідженнях [2; 4] визначено основні *компоненти професійної готовності* вихователів до інклюзивної освіти, що складають її структуру:

- 1) особистісно-змістовий (прийняття педагогом ідеї інклюзії, мотиваційна 2) когнітивний (включає комплекс спеціальних професійно-педагогічних знань, умінь і навичок щодо здійснення інклюзивної освіти дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку);
- 3) технологічний (практичні уміння вихователів у застосуванні технологій інклюзивної освіти дошкільників, зокрема, створення інклюзивного середовища);
- 4) креативний (творча активність і особистісні якості вихователя при створенні нових матеріально-духовних цінностей та розвитку творчого потенціалу вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку);
- 5) оцінно-результативний (аналіз способів і прийомів, необхідних для впровадження інклюзивної освіти).

У наших дослідженнях структурними компонентами професійної готовності майбутніх вихователів до інклюзивної освіти дітей дошкільного віку визначено:

- 1) *емпіричний*, що дає знання тих закономірних зв'язків і відносин, які виявляються через аналіз безпосередніх даних спостереження; спонукання до перетворювального мислення, зіставлення, узагальнення, роздумів і співпереживання;
- 2) *свідомоформуючий*, який розглядають як світоглядне самовизначення викладача, розвиток спеціального мислення, бажання підтвердити або спростувати достовірність явищ чи тверджень, довести їх хибність або доцільність, зробити свідомий вибір і перетворити його на елемент власних переконань;

3) *емпатійний*, розуміння вихованців – прагнення і вміння «відчувати іншого як самого себе», розуміти внутрішній світ своїх вихованців, уміння стати на їхні позиції;

4) *почуттєво-комунікативний*, спрямований на розвиток можливостей учителя широ, емпатійно й креативно транслювати власні почуття й думки, створюючи відповідні взаємозв'язки і налагоджуючи взаємодію між суб'єктами всіх учасників педагогічного процесу, виявлення індивідуальної своєрідності, усунення страху перед можливою невдачею;

5) *контрольно-регульовальний* компонент передбачає одночасний контроль вихователя за процесом вирішення поставлених завдань і правильністю виконання навчальних операцій, за точністю відповідей;

6) *оцінювально-результативний* компонент передбачає оцінку педагогами досягнутих в процесі навчання результатів, встановлення відповідності їх навчально-виховним завданням, знаходження причин тих чи інших прогалин.

Щоб отримати об'єктивні результати готовності педагогічних кадрів до роботи з дітьми із різним рівнем психофізичного розвитку, необхідно визначити критерії оцінки і показники ступеня професійності вихователя. Такими *критеріями* можуть бути [3]:

1) рівень спеціальних знань з проблем спеціальної педагогіки та психології, технології роботи з дітьми, які потребують корекції психофізичного розвитку;

2) уміння розробляти та впроваджувати стратегії розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку із різним рівнем психофізичного розвитку на основі їхніх індивідуальних особливостей;

3) рівень самоактуалізації особистості, як інтегрованого показника здатності вихователя до самовдосконалення, саморозвитку, творчості;

4) рівень позитивної професійної мотивації до роботи в умовах інклюзії;

5) низький рівень професійного вигорання вихователя.

Вихователь є найважливішою ланкою в організації інклюзивного навчання. Для роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби, потрібно здійснити діагностику можливостей та потреб дитини, дати їх кваліфіковану оцінку та розробити на цій основі індивідуальні навчальні програми, відмовитися від колективних методів. Для цього вихователь має володіти глибокими знаннями з усіх дисциплін, методики викладання, а також методики роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.

Професійна компетентність вихователів ДНЗ передбачає формування їхньої активної життєвої позиції, адаптацію, готовність до безперервної освіти тощо. В інклюзивному підході закладені можливості змінювати освітню ситуацію, створювати нові форми і способи організації навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних відмінностей дітей. Зокрема, вихователь повинен володіти особливим набором професійних якостей, які дозволять йому реалізувати інклюзивну практику. Тобто, професійно-компетентний фахівець має не лише розуміти сутність та специфіку ситуації чи проблеми, але й уміти вирішувати її практично, бути вмотивованим щодо вирішення, а також уміти аналізувати як свою діяльність, так і її наслідки.

На основі теоретичних узагальнень (І. Н. Хафізулліна, Ю. В. Шуміловська та ін.) можна визначити *компоненти* професійної компетентності вихователів до інклюзивної освіти:

1) мотиваційний (сукупність стійких мотивів в умовах інклюзивної освіти, визнання кожної дитини суб'єктом навчальної діяльності, формування внутрішньої готовності до позитивного сприймання вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку);

2) когнітивний (система знань та уявлень про особливості психофізичного розвитку та побудови на цій основі педагогічного процесу);

3) креативний (творча активність педагога, що сприяє створенню нових матеріально-духовних цінностей та розвитку творчого потенціалу вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку);

4) діяльнісний (способи та прийоми реалізації професійно-педагогічних знань у роботі з дітьми, що мають психофізичні порушення, а також формування у педагогів відповідних професійних компетенцій [4;5].

Крім того, О. В. Самсонова розглядає вихователя дошкільного навчального закладу, що реалізує інклюзивну практику, як носія *чотирьох типів професійних компетенцій*, що становлять ядро професійної кваліфікації, в саме:

1) *гностична компетенція* (полягає у тому, що вихователь обізнаний з нормативно-правовою базою щодо інклюзивної освіти, а також психологічними теоріями розвитку дошкільників із різним рівнем психофізичного розвитку та основами корекційної педагогіки й спеціальної психології);

2) *діяльнісна компетенція* передбачає визначення вихователем:

а) особливостей дошкільників із психофізичними порушеннями та складання адаптованої освітньої програми;

б) педагогічних засобів досягнення освітніх цілей та завдань відповідно до специфіки розвитку вихованців;

в) предметно-розвивального середовища, на базі якого відбуватиметься вирішення освітніх завдань з урахуванням рівня психофізичного розвитку кожного дошкільника;

3) *комунікативна компетенція*, яка передбачає:

а) здатність працювати в міждисциплінарній команді фахівців для вирішення завдань у галузі психолого-педагогічної діяльності з метою формування системи позитивних міжособистісних стосунків, психологічного клімату та організаційної культури у дошкільному навчальному закладі;

б) уміння організувати міжособистісні контакти, спілкування та спільну діяльність дітей та дорослих;

в) здатність до побудови соціальної взаємодії за принципом толерантності; г) уміння допомогти дошкільникам у новій ситуації (емоційній, поведінковій,

когнітивній) у розв'язанні конфліктів; д) здатність організувати конструктивну взаємодію з батьками на основі партнерських стосунків з метою забезпечення оптимальної підтримки для задоволення потреб вихованців у процесі навчання та розвитку;

4) *професійний розвиток* (спрямований на здійснення демонстрації власних занять із критичним обговоренням, проектування та реалізацію науково-методичних проектів тощо) [1, с. 171-172].

Формами підвищення професійної готовності майбутніх вихователів, які працюватимуть в умовах інклюзивного навчання, можуть бути наступні:

1) *Індивідуальні* – консультації, спрямовані на розв'язання конкретних проблем чи питань, пов'язаних з реалізацією інклюзивної освіти. Районні та міські відділи освіти повинні залучати фахівців – дефектологів до організації та встановлення консультативних днів для надання адресної та систематичної методичної допомоги педагогам дошкільних навчальних закладів, де впроваджується інклюзивне навчання.

2) *Групові* – творчі групи, тематичні дискусії, слухання лекцій з елементами дискусій, тренінги (для науково-педагогічних працівників вищих педагогічних закладів освіти за спецкурсами; керівників освітніх закладів з питань створення спеціального освітнього середовища в умовах загальноосвітнього навчального закладу), майстер-класи. Майстер-клас - це нова форма спілкування в практиці роботи педагогів. Ідею майстер-класу позичено з педагогічної практики музикантів і художників. Вона полягає в тому, що визнаний фахівець демонструє свої унікальні прийоми роботи широкому колу підготовлених слухачів. "Слухачами" можуть стати як викладачі, так і студенти, оскільки майстер-клас дозволяє побачити як роботу над конкретною проблемою, так і загальні принципи та підходи

педагогічної діяльності в цілому. Тому, майстер-клас – це і форма підвищення кваліфікації, і особливий методичний підхід. Унікальність цієї форми спілкування в тому, що під час розв'язання педагогічних задач відбувається взаємообмін ідей, технологій, прийомів роботи.

3) *Масові* – науково-практичні семінари, конференції з обміну досвідом, практичне ознайомлення з досвідом роботи педагогів на базі дошкільних навчальних закладів, семінари-практикуми, "круглі столи", педагогічні читання, де вихователі у процесі виступів та обговорень зможуть знайти відповіді на свої запитання.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження не претендує на вичерпне висвітлення усіх проблем підготовки педагогічних кадрів для інклюзивної освіти. Значний інтерес становить розробка електронного ресурсного забезпечення. Також перспективи вбачаємо у створенні експериментальних майданчиків для проходження практики, яка б створювала можливості для занурення майбутніх педагогів у проблематику інклюзивної освіти. Дослідження може мати подальший розвиток при розробці змісту освітньої програми при розробці змісту освітньої програми при підготовці бакалаврів «Психологія та педагогіка інклюзивної освіти».

Джерела та література:

1. Инклюзивное образование: методология, практика, технологии: материалы международной научно-практической конференции (20-22 июня 2011, Москва) / МГППУ; Редкол.: С. В. Алехина и др. – М.: МГППУ, 2011. – 244 с.

2. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія та методика. Монографія. / І. Б. Кузава – Луцьк, ПП Іванюк В. П., 2013. – 292 с.

3. Кузава І. Б. Проблема професійної підготовки майбутніх педагогів до роботи з дітьми із особливими потребами в умовах інклюзивного навчання / І. Б. Кузава // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки – Вип. 14.– 2010. – С.40-44.

4. Хафизуллина И. Н. Компетентностный подход в педагогическом образовании [Текст] / И. Н. Хафизуллина /Сборник статей III Международной научно-практической конференции «Философия отечественного образования: история и современность». – Пенза, 2007. — С. 273 – 274.

5. Шумиловская Ю. В. Подготовка будущего учителя к работе с учащимися в условиях инклюзивного образования : автореф. дисс. ... канд. педагогических наук [Текст] / Юлия Валерьевна Шумиловская. – Шуя, 2011. – 26 с.

References

1. Ynkljuzyvnoe obrazovanye: metodologyja, praktyka, tehnologyy: materyaly mezhdunarodnoj nauchno-praktycheskoj konferencyy (20-22 yjunja 2011, Moskva) / MGPPU; Redkol.: S. V. Alehyna y dr. – M.: MGPPU, 2011. – 244 s.

2. Kuzava I. B. Inkljuzyvna osvita doshkil'nykiv, jaki potrebujut' korekcii' psyhofizychnogo rozvytku: teorija ta metodyka. Monografija. / I. B. Kuzava – Luc'k, PP Ivanjuk V. P., 2013. – 292 s.

3. Kuzava I. B. Problema profesijnoi' pidgotovky majbutnih pedagogiv do roboty z dit'my iz osoblyvymy potrebamy v umovah inkljuzyvnogo navchannja / I. B. Kuzava // Naukovyj visnyk Volyns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Lesi Ukrai'nyky – Vyp. 14.– 2010. – S.40-44.

4. Hafyzullyna Y. N. Kompetentnostnyj podhod v pedagogycheskom obrazovanju [Tekst] / Y. N. Hafyzullyna /Sbornyk statej III Mezhdunarodnoj nauchno-praktycheskoj konferencyy «Fylosofyja otechestvennogo obrazovanyja: ystoryja y sovremennost'». – Penza, 2007. — S. 273 – 274.

5. Shumylovskaja Ju. V. Podgotovka budushhego uchytelja k rabote s uchashhymysja v

uslovyjah ynklyuzyvnoho obrazovanyja : avtoref. dyss. ... kand. pedagogycheskyh nauk [Tekst] / Julyja Valer'evna Shumyl'ovskaja. – Shuja, 2011. – 26 s.

Ирина Кузава, Мария Ярмолюк. Формирование профессиональной готовности будущих воспитателей к внедрению инклюзивного образования. В статье освещаются теоретические аспекты профессиональной готовности будущих воспитателей к внедрению инклюзивного образования, которая рассматривается как его интегральная профессионально-личностная характеристика, включая не только теоретическую и практическую готовность к выполнению профессиональных функций, но и все субъектные качества личности (активность, самостоятельность, ответственность, коммуникабельность, эмоциональная гибкость и т.д.), обеспечивая ее эффективность. Установлено, что инклюзивное образование - это процесс обеспечения равных прав на получение образовательных услуг детей дошкольного возраста с психофизическими нарушениями по месту жительства в условиях общеобразовательного учреждения. Определены компоненты (эмпирический, сознательноформирующий, эмпатийный, чувственно-коммуникативный, контрольно-регулирующий, оценочно-результативный), критерии (специальные знания по проблемам специальной педагогики и психологии, технологии работы с детьми, нуждающихся в коррекции психофизического развития, умение разрабатывать и внедрять стратегии развития, обучения и воспитания детей дошкольного возраста с разным уровнем психофизического развития на основе их индивидуальных особенностей; самоактуализация личности, как интегрированного показателя способности воспитателя к самосовершенствованию, саморазвитию, творчеству; положительная профессиональная мотивация к работе в условиях инклюзии; профессиональное выгорание воспитателя) и формы повышения (индивидуальные, групповые, массовые) профессиональной готовности будущих воспитателей к внедрению инклюзивного образования.

Ключевые слова: профессиональная готовность, профессиональная компетентность, инклюзивное образование, будущие воспитатели, дети с особыми потребностями, критерии, компоненты.

Irina Kuzava, Maria Yarmolyuk. Formation of professional readiness of the future teachers to the implementation of inclusive education. The article deals with the theoretical aspects of professional readiness of the future teachers to the implementation of inclusive education, which is seen as its integral professional and personal characteristics, including not only the theoretical and practical readiness to perform professional functions, but all subjective personality traits (activity, independence, responsibility, sociability emotional flexibility, etc.), ensuring its effectiveness. It was found that inclusive education - is the process of ensuring equal rights to receive educational services of preschool children with mental and physical disorders in the community in terms of educational institution.

The components (empirical soznatelnoformiruyuschy, empatiyny, sensuous and communicative, control and adjusting, appraisal and productive), criteria (expertise on the issues of special pedagogy and psychology, technology work with children in need of correction of psychophysical development, the ability to develop and implement a development strategy, training and education of preschool age children with different levels of mental and physical development based on their individual characteristics, self-actualization, as an integrated indicator of the ability of the educator to self-improvement, self-development, creativity, positive professional motivation

to work in the conditions of inclusion, professional burnout teacher) and forms increase (individual, group and mass) of professional readiness of the future teachers to the implementation of inclusive education.

Keywords: professional readiness, professional competence, inclusive education, future teachers, children with special needs, criteria, components.

УДК 159.943.8

Наталья Чурило –
Белорусский государственный
педагогический университет
имени Максима Танка (г.Минск)

Междисциплинарный подход к анализу причин и механизмов возникновения синдрома дефицита внимания с гиперактивностью

В статье проводится анализ научной литературы по проблеме определения механизмов и факторов возникновения синдрома дефицита внимания и гиперактивности у ребенка. В статье выделяются основные группы факторов, которые лежат в основе возникновения синдрома – биологические и социальные. В рамках